

Кучаковська Галина Андріївна

ORCID iD 0000-0002-4555-896X

старший викладач кафедри
інформаційних технологій та математичних дисциплін,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-Б, 4212, м. Київ, Україна
h.kuchakovska@kubg.edu.ua

ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У ПРОЦЕСІ КОЛАБОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В статті розкривається суть використання інструментів соціальних сервісів при колаборативному навчанні майбутніх вчителів початкової школи; коротко описані можливості використання інструментів соціальних сервісів під час організації колаборативного заняття. Предметом дослідження виступають інструменти соціальних сервісів у процесі колаборативного навчання майбутніх вчителів початкової школи. Об'єктом дослідження є процес навчання майбутніх вчителів початкової школи. При роботі над статтею використані наступні методи: аналіз науково-педагогічної і методичної літератури щодо проблематики статті; порівняння, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду щодо покращення процесу навчання у системі професійної підготовки. За результатами дослідження встановлено, що впровадження в освітній процес нових методів та прийомів, в особливості колаборативного навчання з використанням інструментів соціальних сервісів, підвищить мотивацію до навчання у майбутніх вчителів початкової школи, стимулюватиме самостійність та відповідальність у умовах вирішення певних завдань в групі, розвиватиме навички роботи в команді, відповідальність, прогностичність мислення та творчий підхід до вирішення завдань.

Ключові слова: інформаційне суспільство; колаборативне навчання; майбутні вчителі початкової школи; навички XXI століття; соціальні сервіси; цифрова компетентність.

© Кучаковська Галина, 2018

Вступ. В умовах впровадження ключової реформи Міністерства освіти і науки «Нова українська школа», головною метою, якої є створення школи, у якій буде

приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті, уряд опублікував новий Державний стандарт початкової освіти (Про затвердження Державного стандарту початкової освіти, 2018), за яким навчатимуться перші класи. Згідно нього навчання в школі буде орієнтуватися не тільки на здобуття учнями знань, але й компетентностей. У Стандарті перелічені одинадцять ключових компетентностей, які повинні набути учні початкових класів, і серед них виділяється інформаційно-комунікаційна компетентність, яку трактують як «опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях». Для того, щоб навчити цього вчитель сам повинен володіти відповідними компетенціями. Наразі студенти, які приходять навчатися в педагогічні виші, не дуже обізнані у предметах, пов'язаних з цифровими технологіями, і це не дивлячись на те, що в школах інформаційні технології починають вчити з першого класу, а деякі школи мають при цьому поглиблений напрямок навчання. Тож виникає необхідність більш глибоко та чітко формувати цифрову компетентність майбутніх вчителів початкової школи, аби в подальшій професійній діяльності вони змогли ефективно використовувати інструменти цифрових технологій.

Оновлена редакція ключових компетентностей для навчання впродовж життя - рекомендація 2018/0008 (NLE) Європейського Парламенту та Ради (ЄС) (Council recommendation on Key Competences for Lifelong Learning, 2018, с.3), яку ухвалили 17 січня 2018 року, спонукає науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти різних рівнів акредитації до пошуку нових шляхів використання сучасних цифрових технологій в процесі навчання студентів XXI століття. Популярність соціальних мереж та соціальних сервіс серед молоді настільки велика, що їх інструменти можна використати в організації освітнього процесу, а це в свою чергу може позитивно вплинути на якість надання освітніх послуг, стати ефективним засобом підвищення мотивації та якості навчання, активізації освітнього процесу.

І так як зараз організація освітнього процесу виходить на новий рівень викладання, старі форми та методи навчання у вищій школі втрачають свою популярність, і саме навчання базується на колективній взаємодії всіх учасників процесу (колаборації), з'являється необхідність пошуку нових інструментів щодо організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах та модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців через володіння основами взаємодії з використання інструментів соціальних сервісів.

Мета статті – окреслення можливостей використання інструментів соціальних сервісів при колаборативному навчанні майбутніх вчителів початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти використання ІТ в освітньому процесі закладів освіти досліджуються в роботах Я. Биховського, Р. Гуревича, М. Жалдака, І. Захарової, М. Кадемії, І. Кухаренка, Н. Морзе, Є. Полат, І. Селевка, В. Трайньова, І. Трайньова, П. Стефаненка, І. Роберт та ін. Проблемам використання можливостей соціальних сервісів у середній та вищій освіті присвячені праці В. Бикова, Е. Патаракіна, М. Резніка, Б. Ярмахова, Тима О'Рейли та ін.

Вагомий внесок у дослідження можливостей використання саме соціальних сервісів в організації освітнього процесу у вищій школі зробили такі науковці: О. Андреев, Н. Балик, Є. Патаракін, М. Резнін, В. Стародубцев, М. Менякіна; питання запровадження освітніх віртуальних спільнот викладачами висвітлено в роботах І. Малицької, М. Остапенко, І. Іванюк, А. Яцишин та ін. Закордонні вчені, які досліджували проблемою впровадження соціальних мереж в освітній процес В. Глухих, Г. Левкин, І. Кречетнікова., А. Парабіна, Т. Пустовой, А. Фещенко, Р. Бергер (R. Berger), А. Нейхолд (A. Nijholt), В. Кюма (V. Kumar), М. Амбуст (M. Armbrust), К. Суберманіан (K. Subramanian) та ін.

Проблему організації колаборативного навчання вивчали такі вчені, як Н. Дементієвська, В. Дьяченко, Х. Лійметс, Н. Морзе, Ж. Піаже, О. Савченко, В. Ягупов, О. Ярошенко та інші. Теоретичні та практичні засади співробітництва у навчанні розглядаються у роботах Dillenbourg, Smith B., MacGregor T., McManus і Aiken, McGuffin та Olson, Thomas, Funaro, M. Baker A. Blaye та C. O'Malley та інші.

Проте у педагогічній літературі ми не знайшли достатнього висвітлення шляхів використання інструментів соціальних сервісів при колаборативному навчанні майбутніх вчителів початкової школи.

Результати дослідження. Фахові знання та організаторські вміння, майстерність використання різних методик навчання та викладання, бути ІК грамотним, вміти вирішувати складні завдання виховного процесу підростаючого покоління – ось головні риси висококваліфікованого вчителя початкової школи. Але є питання: який він є наразі?

В рамках створення Нової української школи ключову та найголовнішу компетентність, яку повинен в собі розвивати майбутній наставник це цифрова компетентність, а саме впевнена та відповідальна взаємодія з цифровими технологіями, які можуть бути використані для навчання, роботи та взаємодії у суспільстві загалом.

Оновлена (2018 року) рамка цифрової компетентності вчителя DigCompEdu (Цифрова компетентність вчителя DigCompEdu, 2018) орієнтована на вчителів та викладачів усіх рівнів освіти від дитячого садка до вищої та післядипломної освіти, загальної та професійної, навчання осіб з особливими потребами та у неформальних навчальних контекстах. Ця рамка визначає 6 основних областей (див. Рис.1) , а саме:

- Область 1. Професійна залученість. Використання цифрових технологій для спілкування, співпраці та професійного розвитку
- Область 2. Цифрові ресурси. Пошук, створення та поширення цифрових ресурсів
- Область 3. Навчання та викладання. Керування та організація використання цифрових технологій у викладанні та навчанні
- Область 4. Оцінювання Використання цифрових технологій та стратегій для вдосконалення оцінювання
- Область 5. Розширення можливостей учнів Використання цифрових технологій для вдосконалення інклюзії, персоналізації та активного залучення учнів

- Область 6. Сприяння цифровій компетентності учнів. Забезпечення можливостей креативного та відповідального використання цифрових технологій для роботи з інформацією, комунікації, створення контенту, добробуту та розв'язування проблем).

Рис. 1 Області рамки цифрової компетентності та їх складники

Цифрові технології впевнено входять у всі галузі діяльності людини, і це не обходить освітній процес. Наразі не можливо представити навчання у сучасному ЗВО без е-пошти, пошукових систем, он-лайн перекладачів, електронних бібліотек, платформ для дистанційних курсів, сервісів для створення тестів, он-лайн сервісів для візуалізації навчального та наукового матеріалу, але при цьому не всі учасники освітнього процесу здатні в повній мірі використовувати такі широкі можливості цифрових технологій, а в особливості сервіси для колаборативного навчання. На Рис. 1 чітко видно, що Педагогічне ядро цієї рамки доповнюється областями 1 та 6. Область 1 спрямована на ширше професійне середовище, тобто використання вчителем цифрових технологій у професійних взаємодіях з колегами, учнями, батьками та іншими зацікавленими сторонами, для власного професійного розвитку та для колективного добра організації. Область 6 визначає конкретні педагогічні компетентності, необхідні для сприяння цифровій компетентності учнів. Вищеперелічені навчання є складовою цифрової компетентності особистості, що є необхідною для її життєдіяльності в суспільстві. Такий заклик відображений у

Програмі "Нові навички для Європи" (New Skills Agenda for Europe, 2018), яка запущена у червні 2016 року.

Зазначимо, що Рекомендації 2018/0008 (NLE) Європейського Парламенту та Ради (ЄС) (Council recommendation on Key Competences for Lifelong Learning, 2018, с.4), щодо основних компетентностей для навчання впродовж життя висувують наступне трактування «цифрова компетентність»: «інформаційна грамотність та грамотність даних, комунікація та співпраця, створення цифрового контенту (включаючи програмування), безпека (включаючи цифрове благополуччя та компетентності, пов'язані з кібербезпекою) та розв'язання проблем». Базові знання та навички, що стосуються цієї компетентності наведені у цьому документі, узагальнимо їх:

Як бачимо особистість в повній мірі та на вищому рівні повинна використовувати цифрові технології та чітко усвідомлювати важливість та значимість їх у власній діяльності та взаємовідносинах з іншими особистостями. А отже, аби випускаючись з ЗВО, студент мав в своєму арсеналі усі вищеперелічені базові знання та навички, виникає необхідність впроваджувати в освітній процес нові цифрові технології та розвивати в них навички колаборації, адже

«колаборативне навчання сприяє розширенню світогляду, подоланню міжкультурних бар'єрів, набуттю навичок продуктивної співпраці в розподіленій команді, незамінних в майбутній трудовій чи науковій діяльності» (Бублик, Дроздович, 2012, с.76). І це як для майбутнього наставника підростаючого покоління допоможе їм.

Важливим при колаборативному навчанні є те, що середовище, в якому відбувається взаємодія студентів повинна будуватися на демократії, рівноправності та автономності. Тільки з таким правилом навчання буде відбуватися на високому рівні і в результаті пройде успішно. Ми погоджуємося з думкою С. Кожуко (2014) про те, що «в основі колаборативного навчання покладено консенсус, що формується на основі кооперації членів групи на протизагальному принципі, що є характерним для традиційної педагогіки. Це рекурсивний процес, коли суб'єкти діяльності з бажанням і прагненням налаштовані на співпрацю, вибудову консенсусу в досягненні результативності поставленого завдання» (с.68). Зауважимо, що учасники колаборативної групи мають характерні ознаки комунікативності та ініціативності, вони всі повинні прагнути налаштовуватися на співпрацю та вибудовувати таку стратегію розв'язку поставленої задачі, аби разом досягти результату.

За словами Пінчук О. П. (2017) колаборативне навчання включає такі формати як групові проекти, спільні розробки тощо. В контексті електронного навчання колаборативне навчання отримало нове трактування (computer-supported collaborative learning). Його, в першу чергу, пов'язують з використанням сервісів веб 2.0, соціальних мереж, програм, що підтримують сумісну діяльність, віртуальних спільнот із метою навчання.

Популярність цифрових технологій, особливо соціальних мереж та соціальних сервісів, наразі дуже висока. За даними досліджень ІнАУ та компанії Factum Group Ukraine найбільш відвідувальними сайтами є Facebook (51.96%), Twitter (32.05%), YouTube (5.73%), Pinterest (4.07%), Vkontakte (2.45%). Соціальні мережі більш популярні серед молодих людей (15-29 років) 35% та користувачами 30-44 років – 36% від загальної кількості Інтернет-користувачів станом на грудень 2017 р.. Це дає

право на думку, що інструменти соціальних сервісів варто використовувати в організації навчального процесу студентів. І при цьому колаборативне навчання з використанням таких новітніх цифрових технологій набуває більшої популярності, адже перед науково-педагогічними працівниками стоїть завдання – пошук нових ідей та можливостей використання цифрових технологій при реорганізації освітнього процесу. Інструменти соціальних сервісів є перспективним інструментом, вони мають безліч можливостей в рамках організації колаборативного навчання, а саме:

- спільне створення та удосконалення навчального контенту (студенти замість простого прослуховування інформації стають помічниками викладачів в середовищі віртуальної навчальної колаборативної групи, при цьому прослуховувати аудіо записи, переглядати відео, коментувати, використовувати додаткові сервіси – ігри, голосування, дошки графіті, створюють повідомлення, дискусії, ресурси і багато іншого (соціальні мережі Facebook, Linkedl));
- спільне виконання завдань (Google Docs, віртуальна дошка Padlet, Canva); організація дослідницької діяльності (студенти залучаються до спільного обговорення своїх однокласників та викладачів, які додають коментарі та критику; планування спільної групової діяльності при використанні календаря (Google Calendar). Таким чином, з особистого соціального профілю будується власне освітнє (віртуальне) співтовариство;
- створення анкет, проведення соціальних опитувань, аналіз отриманих результатів (Google Forms). В рамках проведення соціального експерименту або експерименту наукового дослідження дана властивість є дуже корисною. Адже головна перевагою у використанні Google Form є те, що в сервісі можна проводити статистичний аналіз результатів. Результати відображаються у вигляді таблиці, де будуть внесені всі відповіді респондентів і на кожне запитання буде сформована графічна інтерпретація у вигляді графіка або діаграми;

- обговорення лекційного матеріалу під час самої лекції (соціальні інструменти «Twitter» та «Instagram» стануть надійним помічником у для студентів в процесі прослуховування лекції, можливість ставити питання і обговорювати представлений матеріал у форматі мікроблогу. А функція опитування стане корисна для викладача, наприклад, при проведенні лекційного заняття, коли є необхідність швидко опитати аудиторію щодо засвоєння матеріалу).

При організації колаборативного навчання дуже добре реалізується проектна цифрова діяльність, коли перед колективом ставиться завдання створення єдиного проекту, але для цього його необхідно розбити на підзадачі, кожна з яких вирішується індивідуально або групою учасників. Проектний характер роботи, співпраця, формування єдиного продукту спільної діяльності наповнюють змістом роботу студентів, забезпечуючи тим самим змістову взаємодію, обмін знаннями, оцінку і постійне вдосконалення робіт. Проектна діяльність за допомогою інструментів соціальних сервісів формує у студентів такі вміння як організація своєї діяльності, тобто визначення її цілей і завдань, вибір засобів для реалізації цих цілей і застосування їх на практиці, взаємодія з іншими людьми, оцінка досягнутих результатів, в результаті відбувається формування навчально-пізнавальних та цифрових компетенцій.

Висновки. Узагальнюючи все вищевикладене, в умовах цифрового суспільства, яке вимагає професійних та комплексних знань від фахівця педагогічного профілю, здатного швидко орієнтуватись у змінах сьогодення, вміти творчо підійти до вирішення професійних питань, головний акцент переноситься на якість освіти та здобуття фахівцем необхідних компетентностей. Особливо це стосується знань у галузі цифрових технологій, адже світове суспільство висуває нові вимоги до фахівців і вміння використання цифрових технологій в професійній діяльності стоїть найпершою.

Організація колаборативного навчання з використанням інструментів соціальних сервісів формуються позитивні навички самоосвіти та самоконтролю, вміння планувати свою діяльність та діяльність колаборативної групи, формуються комунікативні здібності, що призводить до ефективної взаємодії з іншими людьми,

підвищення мотивації навчальної діяльності, розвиток вміння вступати в діалог відстоюючи власну позицію, підвищення бажання співпрацювати в групі обговорюючи запропоновану проблему, а також у процес активного використання цифрових технологій у своїй майбутній педагогічній практиці в умовах соціокультурних викликів для сучасної початкової освіти

Література

- Council recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf> (дата звернення: 11.06.2018).
- New Skills Agenda for Europe. URL: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223> (дата звернення: 11.06.2018).
- Бублик В. В. Розвиток колаборативних навчальних середовищ / В. В. Бублик, Н. Ю. Дроздович // Наукові записки НаУКМА. Комп'ютерні науки. - 2012. - Т. 138. - С. 76-79. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAkn_2012_138_16 (дата звернення: 11.06.2018).
- Кожушко С. Стратегії колаборативного навчання у вищому навчальному закладі / С. Кожушко // Молодь і ринок. - 2014. - № 5. - С. 65-71. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_5_16 (дата звернення: 11.06.2018).
- Пінчук О.П. Сервіси електронних соціальних мереж як засоби спільної навчальної діяльності. URL: conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Pinchuk%20OP_89_1487941896_file.doc (дата звернення: 11.06.2018).
- Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення 11.06.2018).
- Цифрова компетентність вчителя DigCompEdu. URL: <https://dystosvita.blogspot.com/2018/04/digcompedu.html?spref=fb&m=1> (дата звернення: 11.06.2018).

ИНСТРУМЕНТЫ СОЦИАЛЬНЫХ СЕРВИСОВ В ПРОЦЕССЕ КОЛАБОРАТИВНЫХ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Кучаковська Галина Андреевна, старший преподаватель кафедры информационных технологий и математических дисциплин, Киевский университет имени Бориса Гринченко, ул. Тимошенка, 13-Б, 4212, г. Киев, Украина, h.kuchakovska@kubg.edu.ua

В статье раскрывается суть использования инструментов социальных сервисов при колаборативных обучении будущих учителей начальной школы; кратко описаны возможности использования инструментов социальных сервисов при организации колаборативных занятий. Предметом исследования выступают

инструменты социальных сервисов в процессе колаборативних обучения будущих учителей начальной школы. Объектом исследования является процесс обучения будущих учителей начальной школы. При работе над статьей использованы следующие методы: анализ научно-педагогической и методической литературы по проблематике статьи; сравнения, изучения и обобщения педагогического опыта по улучшению процесса обучения в системе профессиональной подготовки. По результатам исследования установлено, что внедрение в учебный процесс новых методов и приемов, в особенности колаборативних обучения с использованием инструментов социальных сервисов повысит мотивацию к обучению будущих учителей начальной школы, простимулирует самостоятельность и ответственность в условиях решения определенных задач, развит навыки работы в команде, ответственность, прогнозируемость мышления и творческий подход к решению задач.

Ключевые слова: *информационное общество; колаборативное обучение; будущие начальной школы; навыки XXI века; социальные сервисы; цифровая компетентность,*

TOOLS OF SOCIAL SERVICES IN THE COLLABORATIVE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL

Kuchakovska Halyna, lecturer of the Department of Information Technologies and Mathematical Sciences, Boris Grinchenko Kyiv University, Timoshenko Street, 13-b, 4212, Kyiv, Ukraine, h.kuchakovska@kubg.edu.ua

The article reveals the essence of the use of social services tools during collaborative training of future teachers of primary school; briefly describe the possibilities of using social services tools during the organization of a collaborative occupation. The subject of the research is the instruments of social services in the process of collaborative training future teachers of primary school. The object of research is the process of training future teachers of primary school. When working on the article used the following methods: analysis of scientific and pedagogical and methodological literature on the issues of the article; comparison, study and generalization of pedagogical experience in improving the training process in the system of vocational training. According to the results of the study, it was found that the introduction of new methods and techniques, in particular, collaborative learning with the use of social services tools into the learning process, will increase the motivation for future teachers of primary school training, will promote autonomy and responsibility in terms of solving certain tasks in the group, develop teamwork skills, responsibility, prognosticity of thinking and creative approach to problem solving.

Keywords: *information society; collaborative education; future teachers of primary school; 21st century skills; social services; digital competence.*

References

- Council recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. Retrieved from <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf> (eng).
- New Skills Agenda for Europe. Retrieved from <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223> (eng).
- Bublyk V. V, Drozdovych, N. Ju. (2012) Rozvytok kolaboratyvnykh navchalnykh [Development of collaborative learning environments]. Scientific notes of NaUKMA. Computer Science, 198, 76-79. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAkn_2012_138_16 (ukr).
- Kozhushko, S., Strateghiji kolaboratyvnogho navchannja u vyshhomu navchalnomu zakladi [Strategies for collaborative study at a higher educational institution]. Youth and the market, 5, 65-71. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_5_16 (ukr).
- Pinchuk, O.P., Servisy elektronnykh socialnykh merezh jak zasoby spiljnoji navchalnoji dijalnosti [Services of electronic social networks as a means of joint educational activities]. Retrieved from conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Pinchuk%20OP_89_1487941896_file.doc (ukr).
- On Approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of February 21, 2018, No. 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (application date 11.06 .2018).
- Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu) Retrieved from <https://dystosvita.blogspot.com/2018/04/digcompedu.html?sref=fb&m=1> (ukr).

*Стаття надійшла до редакції 01.07.2018
Прийнято до друку 30.08.2018*